

Academic Article; Received: 2024-10-30; Revised: 2025-03-11; Accepted: 2025-03-14.

ผู้บริหารการศึกษาเพื่อการศึกษายุคดิจิทัล Educational Administrators for Digital Education

อารยา ปู่เกตุแก้ว

Araya Puketkaew

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

First/Corresponding Author, E-mail: arya_cotton@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในสังคมแทบทุกเรื่อง การศึกษาในยุคดิจิทัลจึงเป็นเรื่องใหม่ เป็นเรื่องที่สำคัญมากทั้งในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือในการศึกษา การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน รวมถึงระหว่างบุคลากรในองค์กรที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือทางดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะการใช้ในเบื้องต้นและนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น เพื่อรองรับการทำงานและการดำเนินชีวิตในอนาคต บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทและคุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัลจากการปรับเปลี่ยนเข้าสู่การศึกษายุคดิจิทัลที่ควรประกอบไปด้วยบทบาทสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันโลกที่พลิกผัน ด้วยการเป็นผู้เรียนตลอดชีวิตและการเป็นผู้รอบรู้ 2) การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นเรื่องในอนาคตและการสร้างความหมายในโลกของความจริง และการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ และ 3) การพัฒนาความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งผู้บริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลควรมีลักษณะสำคัญ คือ มีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทั้งตนเองและองค์กร มีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง มีการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจด้วยข้อมูลที่หลากหลาย มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และมีจริยธรรม ความเท่าเทียมเสมอภาคในการบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งบทบาทและคุณลักษณะเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การศึกษายุคดิจิทัลได้สำเร็จ

คำสำคัญ: บทบาทผู้บริหารการศึกษา; ผู้บริหารการศึกษา; ยุคดิจิทัล; คุณลักษณะผู้บริหารการศึกษา

Abstract

In an era of rapid change, the emergence of digital technology has profoundly impacted nearly every aspect of society, including education. Digital education represents a new and expansive domain that is critical for teaching and learning processes. It serves as a vital tool for education and facilitates communication between students, teachers, and organizational personnel within educational institutions. Digital tools are indispensable, requiring all stakeholders to develop basic digital skills and engage in continuous learning to enhance their capabilities to meet the demands of future work and life. This article aims to present the roles and characteristics of modern educational administrators in the transition towards digital education. The essential roles are categorized into three key areas: self-development to stay ahead of global disruptions which involves being lifelong learners and possessing comprehensive knowledge; enhancing learning management capabilities, emphasizing future-oriented education, fostering meaningful engagement with real-world contexts, and integrating technology as a tool for effective learning management; and improving the ability to evaluate learners' outcomes. Furthermore, educational administrators in the digital era should exhibit essential characteristics such as a modern vision, technological literacy, the ability to promote learning and development for themselves and their organizations, effective change management skills, data-driven decision-making, creativity and innovation, collaborative networking, and adherence to ethics and equity in educational management. These roles and characteristics are

vital for educational administrators to successfully drive the transformation toward a digital education era.

Keywords: Educational Administrator's Role; Educational Administrator; Digital Era; Educational Administrator Characteristics

บทนำ

ในยุคของความเปลี่ยนแปลงในทุกมิติสู่ความปกติใหม่ทั้งการดำเนินชีวิตประจำวัน การทำงานในทุกรูปแบบ การศึกษารวมถึงการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับยุคที่เรียกว่า ดิจิทัล อันเป็นยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในทุกช่วงเวลาและช่วงวัยของมนุษย์ทั่วทั้งโลก ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้และการทำงานของผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและสื่อสารถึงกันได้อย่างอิสระและเป็นปัจจุบัน ในการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ที่มีการสื่อสารผ่านสื่อผสมทั้งข้อความ ภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหวที่เรียกว่า Multimedia ผลงานเนื้อหา (Content) ที่มีการพัฒนาแตกแขนงไม่จำกัด ในกระบวนการศึกษายุคดิจิทัลผ่านระบบออนไลน์ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างอิสระและรวดเร็ว สอดคล้องกับภารกิจหลักของกระทรวงศึกษาธิการตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุงว่าด้วยเรื่องการมุ่งเน้นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชน โดยมุ่งเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาเพื่อพลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล (Transforming Education to Fit in the Digital Era) เพื่อเป็นสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ ในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) การเรียนรู้ออนไลน์จึงเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญและจำเป็น รวมถึงทำให้ให้ผู้เรียนตระหนักรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเข้าถึงเนื้อหาต่าง ๆ และพฤติกรรมการใช้งานให้มีประสิทธิภาพ สามารถเป็นพลเมืองดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งเป็นกระบวนการวิธีการที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในยุคดิจิทัล การศึกษาที่มีลักษณะการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลเป็นฐาน (Digital-based Learning) จึงเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) คลังบทเรียนออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Course; MOOC) โมบายแอปพลิเคชันสำหรับการศึกษา (Mobile Application for Education) การประมวลผลแบบคลาวด์ (Cloud Computing) ฯลฯ อีกทั้งยังมีการนำเทคโนโลยี

สมัยใหม่เพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence; AI) กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของเครื่องจักร (Machine Learning) เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) ตลอดจนการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งการประมวลความรู้แบบอัตโนมัติเพื่อรองรับเทคโนโลยีในอนาคต (สมัครสมร ภักดีเทวา และเอกนถุน บางท่าไม้ , 2564)

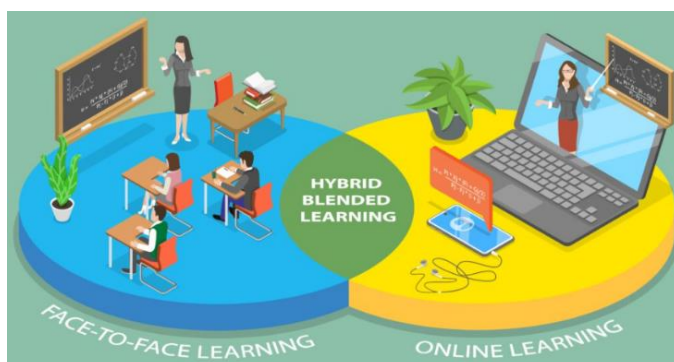
ดังนั้น เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการจัดการศึกษาและการทำงาน ถ้าผู้บริหารการศึกษาไม่ปรับตัวให้เท่าทันกับยุคสมัยจะทำให้การบริหารงานเกิดการชะงักและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานให้ทันยุคสมัย การดำเนินการต่าง ๆ ก็จะไม่ตอบสนองกับนโยบายในการพัฒนาองค์กรในทุกระดับ ทำให้องค์กรล้าหลัง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและไม่สนองตอบต่อแนวทางการบริหารงานทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติได้ ดังที่ศูนย์ธุรกิจดิจิทัลของสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (MIT Center for Digital Business) พบว่า ไม่มีองค์กรใดที่ประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนองค์กรด้วยดิจิทัล (Digital Transformation) จากด้านล่างผลัดขึ้นสู่ระดับนโยบาย (Bottom up) ทุกองค์กรที่ประสบความสำเร็จจะมาจากการขับเคลื่อนของผู้บริหารระดับสูงผ่านการดำเนินการ (Top down) ทั้งสิ้น ผู้บริหารการศึกษาสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยการทำให้ทุกภาคส่วนเห็นภาพที่ชัดเจนของวิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในระดับใดก็ตามและผู้บริหารศึกษาคควรจะต้องมีการติดตามการดำเนินการปรับเปลี่ยนอย่างใกล้ชิด ซึ่งจากการศึกษาในฐานะ นักบริหารการศึกษายุคใหม่จึงต้องมีการปรับตัวเข้าสู่การบริหารงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงทำความเข้าใจในหลักการบริหาร การปฏิบัติตนเพื่อเปลี่ยนแปลงองค์กรด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการทำงานในทุกส่วนงาน โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล (Digital Devices) ในแต่ละชนิดที่มีคุณลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันไปในแต่ละผลลัพธ์ของจุดประสงค์การทำงานที่จะช่วยให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

เนื้อเรื่อง

การศึกษายุคดิจิทัล

ในปัจจุบันที่สถานการณ์โลกเกิดการเปลี่ยนแปลง ระบบการศึกษามีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัลที่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ให้มีความ

หลากหลายและเปิดกว้าง การเรียนรู้ในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอและไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้สอนในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับรูปแบบวิธีการเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยวิธีที่เป็นที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่รูปแบบหนึ่งในยุคปกติใหม่ (New Normal) ที่ทันสมัยและมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น ด้วยการผสมผสานการเรียนแบบออนไลน์และออฟไลน์ (ดั้งเดิม) เข้าด้วยกัน ซึ่งการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended or Hybrid Learning) อาจเกิดขึ้นมาหลายสิบปีแต่เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เข้ายุคสมัยได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพในช่วงยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) การนำเสนอเนื้อหาส่วนใหญ่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น การสนทนาออนไลน์และยังคงมีส่วนที่ให้ผู้เรียนและผู้สอนพบปะกัน โดยมีสัดส่วนในการนำเสนอเนื้อหาผ่านระบบออนไลน์อยู่ระหว่างร้อยละ 30-70 ของเนื้อหาการเรียนทั้งหมด ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละวิชา ตามที่เฮเลนและซีแมน (Allen & Seaman, 2010) ได้อธิบายไว้ และมีการใช้สื่อการสอนแบบออนไลน์เป็นหลักโดยเน้นความยืดหยุ่นและเข้าถึงง่ายของผู้เรียน แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น การทดลองต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดเด่นของการเรียนรู้แบบผสมผสาน คือ สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นรูปแบบการศึกษาที่น่าสนใจเพราะสามารถนำเสนอสิ่งต่าง ๆ ผ่านสื่อมากมาย มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการแนะนำของผู้สอน โดยผู้เรียนสามารถค้นคว้าหัวข้อที่ตนเองยังไม่เข้าใจหรือมีความสนใจมากเป็นพิเศษได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อการสอนออนไลน์โดยไม่ต้องรู้สึกกดดันเหมือนการเรียนพร้อมกันกับผู้เรียนคนอื่น ๆ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกอีกด้วย (True VWORLD, 2565)

ภาพ 1 รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (True VWORLD, 2565)

เครื่องมือการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ภายใต้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานมีหลากหลายและมีการพัฒนาขึ้นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นจากองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชน แม้กระทั่งบุคคลทั่วไปที่มีการแบ่งปันข้อมูลองค์ความรู้ โดยนำองค์ความรู้ของตนเองมาสร้างรายได้ เกิดหลักสูตรการเรียนรู้ทางออนไลน์และออฟไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่คนสนใจเฉพาะด้าน (Customized) ผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เรียกว่า MOOCs ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกหนแห่งในโลก นอกจากนี้ ยังมีสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้มากมาย เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) อินสตาแกรม (Instagram) พอดแคสต์ (Podcast) แคนวา (Canva) แพดเล็ต (Padlet) ไอเอ็กซ์แอล (IXL) มูเดิล (Moodle) คาฮูท (Kahoot) ฯลฯ รวมถึงแอปพลิเคชันส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การจัดการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน และการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เชิงโต้ตอบ (Interactive 3D Learning) ด้วยการใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality; AR) เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality; VR) ในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ฯลฯ (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2563)

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นตัวกลางเชื่อมโยงผู้สอนและผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน สามารถจำแนกเป็น 6 รูปแบบ (ฐิติมา จันทะศิริ, 2565) ดังนี้

1) Face to Face Driver เป็นรูปแบบที่จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนในห้องเรียนตามปกติแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้สอนและผู้เรียนกับการเรียนออนไลน์ ตามเนื้อหาที่กำหนดไว้เป็นครั้งคราว

2) Rotation เป็นการจัดการเรียนรู้แบบหมุนเวียนตามเนื้อหาที่เรียนและระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเนื้อหาในแต่ละเรื่องจะมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกัน แต่จะต้องมีเนื้อหาอย่างน้อยหนึ่งบทเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีหรือดิจิทัลแพลตฟอร์ม รวมทั้งการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

3) Flex เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของผู้เรียน โดยผู้สอนจะวางแผนจัดตารางกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายแบบออนไลน์ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนการปรับตารางเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ตามความจำเป็นของผู้เรียน

4) Online Lab เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ห้องปฏิบัติการทางเทคโนโลยีในระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และอาจมีการพบปะกับผู้สอนเป็นครั้งคราว แต่จะเน้นการเรียนรู้ในออนไลน์เป็นหลัก

5) Self-Blended เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยตัวเองตามประเด็นหรือหลักสูตรที่กำหนด ในลักษณะหลักสูตรออนไลน์ซึ่งจะมีโปรแกรมควบคุมหลักอยู่ที่ห้องปฏิบัติการตามรูปแบบที่ 4 ที่จะคอยควบคุมและอำนวยความสะดวกหรือพบปะผู้สอนผ่านสื่อออนไลน์

6) Online Driver เป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เต็มรูปแบบโดยมีการเรียนแบบออนไลน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอนตามหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลแพลตฟอร์มมีบทบาทสูงมากต่อการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ เช่น การเรียนในห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) หรือหลักสูตรการสอนออนไลน์แบบมู๊ก (Massive Open Online Course; MOOCs)

ดังที่กล่าวข้างต้น เครื่องมือการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลมีความหลากหลายสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายบริบทตามแต่ผู้เรียนและผู้สอนต้องการศึกษา ทั้งการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยสามารถแสดงรูปแบบของเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ได้ดังภาพ 2

ภาพ 2 รูปแบบของเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (ชนาคาร คุ่มภัย และคณะ, 2564)

จากภาพข้างต้นจะสังเกตได้ว่า นักการศึกษาหรือผู้บริหารทางการศึกษายุคใหม่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ รวมถึงการทำงานที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาบริหารจัดการกระบวนการในการทำงาน การจัดการเรียนการสอน เนื่องด้วยเครื่องมือเหล่านี้จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้กับบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งในแต่ละเครื่องมือยังสามารถใช้งานได้หลากหลายประเภท และสามารถเลือกใช้งานให้เหมาะสมกับผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล

บทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัล

ในยุคที่โลกของกระบวนการจัดการศึกษาเกิดการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Digital Transformation) การศึกษาต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นความท้าทายอย่างยิ่งในการนำผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัลที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) การที่ผู้บริหารการศึกษาต้องบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศยุคดิจิทัล ส่งผลให้ผู้บริหารการศึกษาคควรปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองในการบริหารการศึกษา จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ภาวะผู้นำที่เข้าใจกระบวนการและธรรมชาติของยุคสมัยใหม่ จากการศึกษาบทบาทใหม่ของผู้บริหารการศึกษาในการบริหารการศึกษาในยุคใหม่ตามแนวคิดของจูกส์และชาฟ (Jukes & Schaaf, 2019) พบว่า ผู้บริหารกับบทบาทใหม่ในการบริหารการศึกษาในยุคใหม่ ควรประกอบด้วยบทบาทอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันโลกที่พลิกผัน เป็นบทบาทสำคัญที่ผู้บริหารการศึกษาทุกคน ควรตระหนักและเร่งพัฒนาตนเองเป็นอันดับแรกเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องประกอบด้วย การเป็นผู้เรียนตลอดชีวิต (Lifelong Learners) คือ การเป็นผู้ที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์จากการศึกษา หรือจากกิจกรรมในวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตลอดชีวิต ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาควรปรับเปลี่ยนตนให้เป็นผู้เรียนตลอดชีวิต สามารถประเมินความรู้ ความสามารถของตนเอง และพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และการเป็นผู้รอบรู้ (Expert Generalist) คือ ผู้ที่มีความรู้หลากหลายสาขามีความสามารถในการรับรู้ข้อมูล การเปลี่ยนข้อมูลเป็นความรู้และการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาโลกที่เป็นจริง จะต้องเป็นผู้ที่ศึกษาความรู้ในหลายสาขาที่แตกต่างกัน มีความเข้าใจในหลักสำคัญของ แต่ละด้าน และสามารถเชื่อมโยงหลักสำคัญเหล่านั้นมาใช้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เฉพาะเจาะจงได้

ผู้บริหารการศึกษาควรมีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ และมีกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความเข้าใจศาสตร์ (Science) ที่ เป็นความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงและกฎที่จัดไว้อย่างเป็นระบบหรือสาขาวิชาหรือสาขาความรู้ต่าง ๆ หรือกระบวนการที่เป็นกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้ได้ความรู้ที่สามารถทดสอบได้

2. การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เป็นบทบาทที่ผู้บริหารการศึกษาทุกคนควรเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการออกแบบวางแผน และปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นเรื่องในอนาคตและการสร้างความหมายในโลกของความจริง 2) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบค้นพบและใช้สมองทุกส่วน และ 3) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นเรื่องในอนาคต และการสร้างความหมายในโลกของความจริงผู้บริหารการศึกษาต้องจัดการเรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันหรือจะจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะที่จะช่วยให้ผู้เรียนอยู่รอดในอนาคต คือ ต้องสอนทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานและดำเนินชีวิตในอนาคต ซึ่งผู้บริหารการศึกษาควรนำรูปแบบหรือวิธีการสอนใหม่มาใช้ เช่น การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์เป็นฐาน (Product-based Learning) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Experiential Learning) รวมถึงการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่ดีสำหรับผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ในเรื่องที่เป็นแนวโน้มของเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะมีบทบาทสำคัญในโลกยุคใหม่ ได้แก่ หุ่นยนต์ (Robotics) เทคโนโลยีการพิมพ์ 3 มิติ (3D Printing) เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) การเขียนชุดคำสั่งหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในรูปโค้ด (Coding) เทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality: AR) เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality: VR) และชุดข้อมูลขนาดใหญ่ที่รวบรวมและจัดการด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย (Big Data) เป็นต้น ผู้บริหารการศึกษาควรจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสร้าง ความหมายในโลกของความจริง เพราะปัจจุบันเป็นยุคที่ข้อมูลต่าง ๆ ถูกสร้างขึ้นอย่างมากมาย และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความสามารถที่จำเป็นสำหรับคนยุคใหม่ คือ ความสามารถในการค้นหาข้อมูลที่เหมาะสมแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในโลกของความเป็นจริงที่มีความท้าทาย ผู้บริหารการศึกษาจึงควรรู้และจัดลำดับความสำคัญทักษะ

กระบวนการที่จะต้องพัฒนาให้แก่ผู้เรียนในเรื่องการวิจัย การแก้ปัญหา การสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารการศึกษาควรวางกรอบประสบการณ์ผ่านเนื้อหาที่เรียน การใช้ทักษะและกระบวนการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นการประยุกต์เนื้อหาในบริบทของโลกของความจริง โดยจัดการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการและบริบทที่สอดคล้องกัน ไม่ใช่เน้นให้ครูเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดเนื้อหาเท่านั้น ควรฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้วยตนเอง

2) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบค้นพบและใช้สมองทุกส่วน ผู้บริหารการศึกษาควรปรับการจัดการเรียนรู้จากการบรรยายโดยเน้นผู้สอนเป็นผู้บอกความรู้และผู้เรียนเป็นผู้ฟังไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบค้นพบ ผู้เรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบค้นพบจะได้รับทักษะที่สูงขึ้นในการคิดวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์และการสร้างความคิดใหม่ นอกจากนี้ ผู้บริหารการศึกษาจะต้องให้โอกาสผู้เรียนในการทำกิจกรรมที่ใช้สมองทั้งสองซีกในการคิดอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะเกี่ยวกับความสามารถในการรู้จักตนเอง (Intrapersonal) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (Interpersonal) การแก้ปัญหา (Problem Solving) ความร่วมมือ (Collaboration) การวิเคราะห์ข้อมูล (Information Analysis) การนำเสนอข้อมูล (Information Presentation) การสร้างสรรค์ (Creativity) และการเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) ฯลฯ ในฐานะผู้บริหารการศึกษาควรเข้าใจเรื่องความหลากหลายซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยเราความสนใจและสร้างมุมมองใหม่ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ การเรียนรู้ของสมองชอบสิ่งที่เป็นแบบแผน มีการใช้เสียงและสี จึงควรใช้สิ่งเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการเปลี่ยนสถานที่ในการเรียนรู้โดยการไปเรียนรู้นอกห้องเรียน การจัดห้องเรียนแบบใหม่ การทัศนศึกษา และกิจกรรมการสำรวจโลกของความจริงผ่านการเป็นผู้ให้บริการ การเป็นอาสาสมัครภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เป็นแบบดิจิทัลและไม่เป็นแบบดิจิทัล เป็นต้น

3) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารการศึกษาควรพัฒนาตนเองให้เข้าใจและสามารถใช้สร้างสรรค์สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างรู้เท่าทัน ปลอดภัยและควรพัฒนาตนให้มีทักษะความฉลาดทางดิจิทัล 8 ทักษะ (Digital Intelligence Quotient; DQ) ซึ่งเป็นความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตดิจิทัล เป็นทักษะในการใช้สื่อและการเข้าถึงคมในโลกออนไลน์อย่างเหมาะสมและปลอดภัย ได้แก่ 1) ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง (Digital Identity) คือ ความสามารถในการสร้างและบริหารจัดการอัตลักษณ์ที่ดีของตนเองทั้งในโลกออนไลน์และโลกความจริง และไม่กระทำผิดกฎหมายและละเมิด

จริยธรรม 2) ทักษะการบริหารเวลาในโลกดิจิทัล (Screen Time Management) คือ ความสามารถในการบริหารเวลาและควบคุมตนเองในโลกออนไลน์กับในชีวิตจริงได้อย่างสมดุล 3) ทักษะการรับมือการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management) คือ ความสามารถในการรับมือ ป้องกันและมีภูมิคุ้มกันกับการข่มขู่บนโลกไซเบอร์อย่างเหมาะสม 4) ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนบนโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management) คือ ความสามารถในการป้องกันการถูกโจรกรรมข้อมูลหรือถูกโจมตีในโลกออนไลน์ได้ 5) ทักษะในการจัดการความเป็นส่วนตัว (Privacy Management) คือ ความสามารถในการรักษาความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ของตนและผู้อื่นได้เพื่อความปลอดภัยทางข้อมูล 6) ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) คือ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูลที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์โดยใช้ วิจารณญาณและการตรวจสอบ 7) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ร่องรอยทางดิจิทัล (Digital Footprint) คือ การเข้าใจธรรมชาติของการทำกิจกรรมผ่านโลกออนไลน์จะต้องหลงเหลือร่องรอยและประวัติไว้เสมอและเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ 8) ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความเห็นอกเห็นใจและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (Digital Empathy) คือ ความเห็นอกเห็นใจ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในโลกออนไลน์ ซึ่งทักษะที่กล่าวมาข้างต้นจะช่วยให้การใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลเกิดประสิทธิภาพ (มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน, 2563) ในปัจจุบันมีเครื่องมือสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาทักษะมากมาย เช่น คลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (Open Educational Resource; OER) คลังบทเรียนออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Course; MOOC) ที่สามารถนำไปประยุกต์และพัฒนาต่อเพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้โดยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญา

ในฐานะผู้บริหารการศึกษาควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างมากขึ้น โดยการหาแนวทางการนำไปใช้ในชั้นเรียนและพัฒนาทักษะในการวิจัยให้แก่ผู้เรียนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นนักสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-based Learners) ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3. การพัฒนาความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นบทบาทที่ผู้บริหารการศึกษาทุกคนควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบว่า ผลการจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

อย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและจะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถอยู่ในโลกยุคใหม่ได้อย่างไร ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนควรมีการประเมินความคิด ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) เป็นหลักการคิดที่ต้องการคำตอบที่ถูกต้องกับสิ่งที่ลงมือปฏิบัติและสามารถตอบโจทย์ได้อย่างชัดเจน โดยนำแนวความคิดและเครื่องมือที่หลากหลายมาวิเคราะห์แล้วคัดเลือกให้เหลือแนวทางที่ดีที่สุดเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ แต่ในทางตรงกันข้ามหากผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาและใช้คำถามปลายเปิดให้ผู้เรียนได้เสนอคำตอบที่เป็นไปได้หลายคำตอบจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้คิดแบบอนเอกนัย (Divergent Thinking) ที่เป็นกระบวนการคิดในการสร้างความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ โดยมองหาความเป็นไปได้ของแนวทางที่หลากหลายอย่างไม่มีข้อจำกัด มองแบบองค์รวมให้รอบด้านมากที่สุด (สมเสมอ ทักษิณ และภิญโญ วงษ์ทอง, 2563; Jukes & Schaaf, 2019; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาส่งผลต่อกระบวนการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก ผู้บริหารการศึกษายุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพควรจะต้องมีวิสัยทัศน์มุมมองในกระบวนการจัดการศึกษาที่ลึกและกว้างที่จะช่วยขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและแนวทางการจัดการสอนของผู้สอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับการศึกษายุคสมัยใหม่

องค์ความรู้ใหม่

จากหลักการและแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทำให้ระบบการศึกษาต้องมีการขยับปรับตัวครั้งยิ่งใหญ่ โดยในประเทศไทยระบบการศึกษาด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์ยังเป็นเรื่องท้าทายอย่างยิ่งยวดทั้งต่อตัวผู้เรียน ผู้สอน รวมถึงผู้บริหารการศึกษา ในฐานะของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้รวมถึงนำมาจัดการบริหารกระบวนการทำงานในสถานศึกษาทั้งระบบนั้นทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น รวมถึงในส่วนของรูปแบบการจัดการศึกษา การผสมผสานหลักคิดใหม่ในการพัฒนารูปแบบการศึกษา การคำนึงถึงหลักปฏิบัติอย่างอย่างมีจริยธรรมและเท่าเทียมในการเข้าถึงกระบวนการศึกษาดังนั้น จากหลักการแนวคิดของนักการศึกษาหลายคน รวมถึงแนวโน้มของแนวคิดใหม่สำหรับการศึกษายุคดิจิทัลในภาพรวมของผู้บริหารการศึกษาคควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย: สามารถมองเห็นโอกาสและความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พร้อมกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาระบบการศึกษา
2. การมีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี: ควรมีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบการจัดการการเรียนรู้ (LMS) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) รวมถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาที่ทันสมัยเพื่อการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม
3. การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง: เปิดรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา เพื่อเตรียมพร้อมในการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาภายในองค์กร
4. ความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง: สามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้อย่างราบรื่นและส่งเสริมให้บุคลากรสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้
5. การสนับสนุนการตัดสินใจด้วยข้อมูล: ใช้ข้อมูลเชิงลึกและการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ
6. การมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม: พร้อมทั้งริเริ่มโครงการใหม่เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและระบบการจัดการศึกษา
7. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ: สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน
8. จริยธรรมและความเท่าเทียม: มุ่งเน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่มทุกช่วงวัย พร้อมปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในทุกด้านอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม

บทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัลในยุคที่การศึกษาเข้าสู่โลกดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กร แต่ยังรวมถึงการสร้างทิศทาง สร้างแรงบันดาลใจและสนับสนุนบุคลากร รวมถึงมองในเรื่องความทัดเทียมเสมอภาคในระบบการศึกษาและสามารถนำพาองค์กรหรือสถานศึกษาให้เติบโตในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาและชีวิตประจำวันและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพ 3

ภาพ 3 ลักษณะของผู้บริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล

สรุป

การศึกษาในยุคดิจิทัลกับผู้บริหารการศึกษา สิ่งแรกของผู้นำควรมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการบริหารองค์กรด้วยการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานไม่ว่าจะเป็นกระบวนการทำงานหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารการศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องตื่นตัวเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้เท่าทันในศาสตร์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อที่จะสามารถเลือกนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือ วิธีการสื่อสาร ทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ ระบบการจัดการเรียนรู้แบบจัดการเรียนการสอนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารการศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องตื่นตัวเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้เท่าทันในศาสตร์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อที่จะสามารถเลือกนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือ วิธีการสื่อสาร ทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ ระบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเป็นการยืดหยุ่นต่อผู้เรียนและผู้สอนให้สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้อย่างไร้ข้อจำกัด ในส่วนของบทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคใหม่จากการศึกษาบทบาทใหม่ของผู้บริหารการศึกษาในยุคใหม่ ควรประกอบด้วยบทบาทอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันโลกที่พลิก 2) การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และ 3) การพัฒนาความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งผู้บริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลควรมีลักษณะสำคัญ คือ มีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย มีความรู้ความ

เข้าใจในเทคโนโลยี สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทั้งตนเองและองค์กร มีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง มีการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ด้วยข้อมูลที่หลากหลาย มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและมีจริยธรรมความเท่าเทียมเสมอภาคในการบริหารจัดการการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2565*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ฐิตีมา จันทะศิริ. (2565). การเรียนการสอนออนไลน์ในยุคดิจิทัล. *Journal of Modern Learning Development*. 7 (10), 349-363.

ธนากร คัมภีร์ และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรม บนความปกติใหม่ช่วงวิกฤติโควิด-19. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 8 (3), 393-407.

มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.). (2563). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence)*. ปทุมธานี: วอลค์ ออน คลาวด์.

สมเสมอ ทักษิณ และภิญโญ วงษ์ทอง. (2563). *การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving)*. นครนายก: สถาบันวิจัยพัฒนาและสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมัครสมร รักดีเทวา และเอกนถน บางท่าไม้. (2564). การเรียนรู้ยุคใหม่กับการเรียนการสอนออนไลน์ในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช*. 34 (1), 1-18.

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (27 มกราคม 2563). *การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2567, จาก <https://www.okmd.or.th/okmd-opportunity/life-long-learning/3678/>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *ครูไทยยุคใหม่สนใจดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน.

Allen. I. E. and Seaman. J. (2010). *Learning on Demand: Online Education in the United States, 2009*. Oakland, CA: Babson Survey Research Group.

- Jukes, I and Schaaf, R. (2019). *A Brief History of the Future of Education: Learning in the Age of Disruption*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- True VWORLD. (29 กันยายน 2565). *Blended Learning เทรนด์การเรียนรู้แบบใหม่ในยุค New Normal*. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2567, จาก <https://truevirtualworld.com/th/article/blended-learning>